

Erfarenheter av barnskyddsenheter

En kvalitativ studie om placering utom hemmet

Emma Salomäki

Examensarbete för socionom (YH)-examen

Utbildning till socionom

Vasa 2023

EXAMENSARBETE

Författare: Emma Salomäki

Utbildning och ort: Socionom (YH), Vasa

Inriktning: Familjearbete och metodik

Handledare: Johanna Sigfrids

Titel: Erfarenhet av barnskyddsenheter. En kvalitativ studie om placering utom hemmet

Datum: 30.4.2023 Sidantal: 35

Bilagor: 0

Abstrakt

Syftet med detta examensarbete är att undersöka vilken erfarenhet barn och ungdomar har av att bo på barnskydds-enhet. Hur kvalitet upplevs ur barnets perspektiv. Hur har detta sett ut över tid och vad önskar barnen att skulle bli bättre på barnskydds-enheter? Frågeställningen är: Hur upplever barn och ungdomar som fått vård utom hemmet, att de blivit bemötta? Hur upplevs kvaliteten inom en barnskydds-enhet, går den efter barnskyddslagens rekommendationer? Genom att studera berättelser senare i livet, undersöktes barns erfarenheter av att placeras utanför hemmet och av barnskydds-enheter.

Med barnskyddslagen syftar man till att ett barn ska tryggas till rättigheten till en uppväxtmiljö som är trygg, en harmonisk utveckling som är mångsidig samt till det stöd som barnet behöver. Studien är kvalitativ där jag samlat material från litteratur som jag analyserat och resultatet av de olika undersökningarna sammanställts.

Resultatet av undersökningen visar att kvaliteten kunde ha varit bättre på barnskydds-enheten. Erfarenheten av att bo på en barnskydds-enhet var inte någon positiv upplevelse för de intervjuade, de önskade få mera stöd och hjälp så länge de bodde hemma. Att bli förflyttad flera gånger till olika enheter skapade otrygghet och apati hos barnen.

Språk: svenska

Nyckelord: Barnskydd, erfarenhet av barnskydds-enhet, vård utom hemmet, kvalitet i barnskydds-enhet

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Emma Salomäki

Koulutus ja paikkakunta: Sosionomi (AMK), Vaasa

Suuntautumisvaihtoehto: Perhetyö ja metodiikka

Ohjaaja(t): Johanna Sigfrids

Nimike: Kokemus lastensuojeluyksiköistä. Laadullinen tutkimus kodin ulkopuolelle sijoittamisesta

Päivämäärä: 30.4.2023

Sivumäärä: 35

Liitteet: 0

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaisia kokemuksia lapsilla ja nuorilla on asumisesta lastensuojeluyksikössä. Miten laatu koetaan lapsen näkökulmasta. Miltä tämä on näyttänyt aikojen saatossa ja mitä lapset toivovat paremmaksi lastensuojeluyksiköissä? Tämän opinnäytteen kysymys kuuluu: Miten kodin ulkopuolella hoitoa saaneet lapset ja nuoret kokevat, että heitä on kohdeltu? Miten laatu koetaan lastensuojeluyksikössä, noudattaako se lastensuojelulain suosituksia. Tutkimalla tarinoita myöhemmällä iällä, selvitettiin lasten kokemuksia kodin ulkopuolelle joutumisesta ja lastensuojeluyksiköistä.

Lastensuojelulailta pyritään, että lapselle taataan oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, monipuoliseen harmoniseen kehitykseen ja lapsen tarvitsemaan tukeen. Tutkimus on kvalitatiivinen, jossa keräsin aineistoa analysoimastani kirjallisuudesta ja kokosin eri tutkimusten tulokset.

Selvityksen tulokset osoittavat, että laatu olisi voinut olla parempi lastensuojeluyksikössä. Kokemus lastensuojeluyksikössä asumisesta ei ollut haastateltujen kannalta positiivinen kokemus, he toivoivat enemmän tukea ja apua, kun he asuivat kotona. Useaan otteeseen siirtyminen eri yksiköihin toi lapsille turvattomuutta ja apatiaa.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: Lastensuojelu, kokemus lastensuojeluyksiköistä, hoito kodin ulkopuolella, laatu lastensuojeluyksikössä

BACHELOR'S THESIS

Author: Emma Salomäki

Degree Programme: Bachelor of social welfare program, Vasa

Specialisation: Family work and methodology

Supervisor(s): Johanna Sigfrids

Title: Experience of child protection. A qualitative study about care outside the home and experience of child protection

Date: 30.4.2023 Number of pages: 35

Appendices: 0

Abstract

The purpose of this thesis is to investigate what experience children and youngsters have of living in a child protection unit. How quality is experienced from the child's perspective. How has this looked over time and what do the children wish would be improved in child protection units? The question is: How do children and young people who have received care outside the home experience child protection and perceive the care. How is the quality perceived within a child protection unit, does it follow the recommendations of the Child Protection Act? By studying narratives later in life, children's experiences of being placed outside the home and by child welfare units were explored.

The Child Protection Act aims to ensure that a child has the right to a safe growing up environment, a harmonious development that is versatile as well as support that the child's needs. The study I have used is qualitative where I collected material from literature that I have analyzed, and the results of the various investigations have been compiled.

The result of the survey shows that the quality could have been better at the child protection unit. The experience of living in a child protection unit was not a positive experience for the interviewees, receiving more support and help as long as they lived at home could have been better. Being moved several times to different units created insecurity and apathy among the children.

Language: Swedish

Key words: Child protection, experience in a child protection unit, care outside the home, quality in a child protection unit

Innehållsförteckning

1	Inledning och bakgrund till examensarbetet	1
2	Syfte	1
3	Bakgrund om barnhem	2
3.1	Barnhem eller barnskyddsenshet.....	2
3.2	Historien om barnhem	2
4	Barnskyddslagen och erfarenheten av barnskydd.....	3
4.1	Barnskyddslagen	3
4.2	Utvärdering av barnskyddet i Finland	4
4.3	Förslag till förändring av barnskyddet efter utvärderingen	5
5	Intervju med placerade barn	6
5.1	Undersökning av barn som varit på ungdomshem tidigare	7
5.2	Kontakten mellan vårdaren och klienten	10
6	Orsaken till att barn blir placerade	10
7	Förebyggande barnskydd enligt barnskyddslagen	11
7.1	Förebyggande arbetets olika skeden.....	11
8	Ökning av brådskande placering av barn i Finland	12
8.1	Kortare tids placering, kortvarig familjevård.....	12
9	Statistik, omhändertagna barn i Finland.....	12
10	Rätt till eftervård.....	16
10.1	Eftervårdens betydelse	16
11	Kvaliteten enligt barnskyddslagen	16
11.1	Lagförändring inom barnskyddet för kvalitetsförbättring.....	16
12	Metoden för undersökningen	17
13	Undersökning av berättelser om placerade barn.....	17
13.1	VIP-Very Important Person	17
13.2	Pinjas erfarenhet av barnskyddet	19
13.3	Punahilkka	19
14	Slutsatser	20
15	Orsaken till placering utom hemmet i verkliga livet.....	21
16	Positiva effekter vid placering utom hemmet	21
16.1	Negativa effekter av placering	22
17	Erfarenhet vid ankomst till ungdomshemmet	22
18	Kvaliteten på ungdomshemmet	23
19	Faktorer som uppdagats innan placering utom hemmet.....	24
20	Erfarenhetens röster om eftervården.....	24
21	Analys	25
22	Avslutning.....	26

23	Källförteckning	28
----	-----------------------	----

1 Inledning och bakgrund till examensarbetet

Familjen är ett litet barns viktigaste och tryggaste punkt, så borde det även få fortsätta när barnet växer upp. Dock så har inte alla barn en trygg familj eller ett tryggt hem att komma till. I sådana fall finns myndigheter såsom socialvården, med stöd av barnskyddet som kan leda barnet och familjen i rätt riktning. När en blivande mamma har första kontakten till en rådgivningsbyrå, är det hälsovårdaren eller barnmorskan som ger den blivande familjen råd och vägledning. Mitt intresse för barnskyddet och vad som sker på en barnskydds-enhet nu och hur det varit tidigare, vaknade när jag var på praktik på en barnskydds-enhet. Min praktikplats som senare blev min arbetsplats är en ungdomspsykiatrisk enhet. På enheten har jag lärt känna de barn som finns där och blivit insatt i deras liv samt orsaken till att de kommit till barnskydds-enheten.

I mitt examensarbete kommer jag att undersöka barn som varit på barnskydds-enheter, undersökningen är kvalitativ. I examensarbetet tas det upp klienters erfarenhet av barnskydd och barnskydds-enheter. Hur barnskyddet förändrats och hur barnskyddslagen förnyats. Jag tar även upp en undersökning som gjordes i Jyväskylä om hur barnen blivit behandlade och vilken inverkan det har haft på barnskyddets förbättring.

God kvalitet inom vården innebär att klienten får den hjälp som behövs i rätt tid. Den professionella yrkespersonen ska kunna sin uppgift och förstå sitt ansvar när det gäller barnets fostran och hur hen kan stödja vårdnadshavaren i sitt föräldraskap. En person som jobbar inom barnskyddet bör veta vilket ansvar som hen har när det gäller barnet, familjen samt allt som rör sig kring organisation och samhället. Här bör även ledningen visa sitt stöd till sin personal för att de ska kunna utföra sitt arbete med god kvalitet (Social- och hälsovårdsministeriet 2020, hädanefter STM). För att ha ett barnskydd som fungerar bra, krävs ett samarbete som är välfungerande tillsammans med andra personer inom barnskydd och andra myndigheter. Att upptäcka problemen i tid för att kunna sätta in hjälp till familjen är viktigt (Hirvonen & Huurskainen 2019, s. 141).

Barn i detta examensarbete innebär barn och ungdomar under 18 år. I barnskyddslagen (13.4.2007/417) § 6, benämns att en person som är under 18 år räknas som barn, när personen är mellan 18 -24 så är benämningen ung person.

2 Syfte

Syftet med mitt examensarbete är att undersöka vilken erfarenhet barn har, av att få vård utom det egna hemmet. Vilken erfarenheten som idag vuxna personer haft, när de som barn bott på barnskydds-enhet.

De centrala frågeställningar som tas upp i mitt examensarbete är:

- Hur upplever barn och ungdomar som fått vård utom hemmet, att de blivit bemötta?
- Hur upplevs kvaliteten inom barnskyddet i berättelser eller intervjuer med personer som placerats utom hemmet under sin barndom?

3 Bakgrund om barnhem

I detta kapitel förklaras vad en barnskyddsenshet är samt historien om barnhem, hur barnhem förändrades till att bli barnskyddsenshet.

3.1 Barnhem eller barnskyddsenshet

Barnhem även kallad skolhem, placerades barn i när de inte hade någon vårdnadshavare som kunde ta hand om barnet, placeringen kunde vara kort-, eller långvarig.

Barnskyddsenshet är en plats dit barn och ungdomar kommer till när de inte har möjlighet att bo hemma, när de behöver stöd och skydd. I § 57 barnskyddslagen (13.4.2007/417), står skrivet att en barnskyddsenshet kan vara ett skolhem, ett barnhem, ett ungdomshem eller liknande anstalter. Hit placeras barnet när de kommit i kontakt med barnskyddet och socialvården av olika anledningar och behöver en plats utom det egna hemmet. På en barnskyddsenshet är målet att barnet ska få en trygg miljö och en mångsidig utveckling att växa upp i. För att en barnskyddsenshet ska kunna fungera rätt, så behövs övervakning från den kommun som placerat barnet i barnskyddsensheten. Kommunen ska övervaka att barnet får det stöd som behövs. Regionförvaltningen har uppgiften att se till verksamheten om något misstänkt missförhållande uppdagas, det kan ske genom inspektionsbesök (STM 2020:22).

Fosterfamilj som idag går under namnet familjehem, är ett annat alternativ när ett barn inte kan bo hos sin biologiska familj. Här ges trygghet och fostran som stadigvarande vård, som barnet behöver. Ett familjehem kan vara ett hem hos en släkting till barnet, men allt vanligare är att barnet blir placerat i ett hem som socialtjänsten har valt ut åt barnet. Ett familjehem har utretts av socialtjänsten så att det är tryggt för barnet. Prioriteten för att bli godkända som familjehem, är att det skall finnas trygghet, plats, tid och omtanke för barnet. Socialtjänsten bör även erbjuda utbildning till familjehemmet för att kvaliteten och vården ska vara sådan som krävs i lagen (Laki.24. 2021).

3.2 Historien om barnhem

I examensarbetet nämns två barnhem från tidiga 1900-tal samt vem som grundade ett av de första barnhemmen. Detta för att få lite perspektiv till hur barnhem grundades och förändrades i och med att barnskyddslagen trädde i kraft.

I Grankulla fanns det flera privata daghem, barnhemmet Hurtig den äldsta av dem och den som ännu existerar. Barnhemmet Hurtig bildades år 1912 i Grankulla av pastor Karl Hurtig. Mängden barn som kom till barnhemmet, var kring fyrtio (Kaunisgrani 2015). Idag är det Stiftelsen Hemmet för Värnlösa barn i Grankulla som sköter barnhemmet, barnen är i åldern 7 – 17 år och gruppen barn som finns på barnhemmet har minskat till sju (Hurtiglastenkoti u.å).

Benslows barnhem öppnades år 1916 av paret Bensow. Benslows fick inga egna barn, utan beslöt sig i stället för att öppna ett eget barnhem. Beslutet gjorde de efter att ha varit och besökt barnhemmet Hurtig i Grankulla, år 1916. Paret Bensow ville hjälpa flera barn genom

att öppna ett barnhem, året var 1917 i maj som de välkomnade barnen till villa Granhyddan. År 1928 öppnade Bensows ännu ett barnhem för tolv barn, de var i åldern tre månader till ett år. Orsaken till barnens låga ålder var att de ville att barnen skulle få känslan att det var deras hem och att alla barnen skulle känna sig som syskon. År 1933 bestämdes att alla barnhem skulle vara stiftelser, villa Granhyddan blev till stiftelsen Bensows Barnhem Granhyddan. Senare kom en ny barnskyddslag (13.4.2007/417) i kraft, år 2008 ändrades kraven på barnhemmen, förändringen var i form av mera öppenvård och mindre placering. Med barnskyddslagen (13.4.2007/417) som uppdaterades, ville man att barnen skulle få mera hjälp i den öppna vården och att placeringen av barn skulle bli striktare. Även kraven av personalen på barnhemmen blev striktare. Bensows barnhemsverksamhet stängdes år 2012 men stiftelsen fortsatte i form av bland annat lägerverksamhet (Bensow. u.å).

Många finska barn blev även skickade till Sverige under krigstiden, de skickades till Sverige ensam med en namnlapp hängande kring halsen. Delvis av barnen blev placerade i rika fosterfamiljer, medan andra barn kom till barnhem som inte hade det så välställt. Dessa krigsbarn och barnhem som barnen blev placerade i tas inte upp i detta examensarbete (Vuonokari, E 2017).

4 Barnskyddslagen och erfarenheten av barnskydd

I detta kapitel tas barnskyddet upp samt en utvärdering av barnskyddet som hade en inverkan till att barnskyddet förbättrades.

4.1 Barnskyddslagen

Med barnskyddslagen (13.4.2007/417), syftar man till § 4, ett barn ska tryggas till rättigheten till en uppväxtmiljö som är trygg, en harmonisk utveckling som är mångsidig samt till det stöd som barnet behöver. Lagen hänvisar även till att barnet har rätt till den utbildning som hen önskar och har förmågan till. Barnet ska kunna delta och påverka i frågor som handlar om sig själv. Man bör även ta hänsyn till barnets bakgrund i form av kultur, språk och religion. Ett barns vårdnadshavare är den person som har ansvar över att barnet har den trygga miljön samt utveckling som barnskyddslagen nämner. En myndighet har ansvaret att stödja familjen och barnet till den trygga uppväxtmiljön som barnet har rätt till, myndigheten skall även erbjuda hjälp i rätt tid §1, §2.

Om ett barn behöver barnskyddets stöd innebär det, att man för barn och familjer upprättar en klientplan, att stödåtgärder inom öppenvården ska ges. Till barnskyddslagen (13.4.2007/417) § 3 hör även brådskande placering av barn, vård utanför hemmet och eftervård upp till 25 år.

Det var år 1936 som barnskyddslagen kom i kraft, benämningen på lagen blev omhändertagandelagen, orsaken var att barn blev omhändertagna. Omkring 32 352 barn blev omhändertagna år 1937 och 8 537 året 1983. År 1970 växte öppenvårdens roll, den fortsatte att växa mera på 1980-talet. Bestraffning eller aga förbjöds på barnskyddsanstalter, skolhemmen var de sista som förbjöd bestraffning i form av aga, det var år 1965. Tanken

med barnskyddsenheter har varit att ge barnen en trygg tillvaro, men det har inte alltid varit så. Det har förekommit vanvård på barnskyddsenheter, dessa har blivit utredda med början hösten 2014. Utredningen gjordes i huvudsak genom intervjuer av personer som varit placerade på barnskyddsenheter (STM u.å).

Barnskyddet finns skrivet i Finlands grundlag, i europeiska människorättskonventionen och i FN:s konvention om barnens rättigheter. I första hand är det barnets förälder som ansvarar för att barnet ska få så trygg uppväxt som möjligt, föräldrarna bestämmer även sättet hur fostran ordnas. Nu är barnskyddslagen till för att samhället ska kunna stödja familjen när det behövs, för att kunna ordna hjälp i rätt tid, sådan hjälp kan komma från socialvården. Om socialvården hjälper familjen, bör de beakta familjen och dess rätt att vara med och besluta om barnets fostran och välmående. Även familjen bör få det stöd som krävs i rådande situation. Att ett barn får vård utom hemmet är alltid ett beslut som tas som ett sista alternativ, det görs endast om öppenvården inte fungerar eller är rätt alternativ för barnet. Det är den grövsta åtgärden som barnskyddet har, man gör allt annat före. Olika myndigheter bör ingripa i ett tidigt skede om de misstänker att ett barn far illa. Samarbete mellan familjen, barnet och de inblandade myndigheterna är viktigt för att kunna stödja familjen. En bra lösning som är till barnets bästa bör i första hand ordnas med familjen, men vid behov kan barnskyddet använda lagstadgad makt för att trygga barnet. En socialarbetare är den person som har ansvaret över en klientprocess, men som utförs tillsammans med olika myndigheter i ett team (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 14.1.2022, hädanefter THL).

4.2 Utvärdering av barnskyddet i Finland

Historien om barnskyddet som det var förut och hur det har förändrats, gjorde att man ville göra en undersökning för att kunna hitta fel eller brister, som kunde rättas till i framtida barnskydd. Utredningen om hur dåtida barnhemsbarn blev behandlade gjordes av Social- och hälsovårdsministeriet, undersökningen påbörjades år 2011 och publicerades år 2016. Det som utreddes var, hurudan vanvård och våld som förekommit utanför det egna hemmet, inom barnskyddets vård i Finland. Tiden som blev undersökt var åren mellan 1937-1983, alltså under första barnskyddets tid i Finland. Undersökningen är gjord i Jyväskylä universitet. I arbetsgruppen fanns tjänstemän från social- och hälsovårdsministeriet, barnskyddsförbundet, institutet för hälsa- och välfärd, undervisning och kulturdepartementet samt andra externa experter (STM, 2016).

Liknande undersökningar hade blivit gjorda i andra nordiska länder, i Australien samt Irland, dessa undersökningar gav lite grund till den finländska undersökningen. Meningen med att undersökningen gjordes, var att få fram om misskötsel och någon form av våld skett inom barnskyddet i Finland, när den första barnskyddslagen funnits. Målet var att man ville få fram uppgifter om det funnits vanvård eller våld och i så fall hurudan. Man ville även kunna urskilja de fel som funnits och sedan kunna erkänna dem samt att visa att man inte accepterar vanvården. Det tredje målet var att kunna lära sig av sina misstag och utveckla barnskyddet i framtiden så att det inte skulle ske på nytt (STM, 2016)

I utvärderingen som STM gjorde intervjuade man 299 personer som var födda mellan åren 1945 - 1965. Dessa personer hade alla varit med om någon form av vanvård i familjevården,

barnhemmet eller i skolhemmet. Intervjuerna gjordes hos de som blev intervjuade eller så nära deras hemmiljö som möjligt, med beaktande av den etiska aspekten, tystnadsplikten och klientens integritet. Många av de som svarade på intervjun berättade att de hade erfarenhet från olika former av placering. Någon hade blivit förflyttad från familjer eller barnhem upp till trettio gånger, även till mottagningshem, psykiatriska kliniker, sjukhus och olika skolhem. Det var både fysiskt och psykiskt våld som barnen blev utsatta för under tiden de hade fått vård utom hemmet. I utredningen hade det kommit fram att det var mindre svenskspråkiga barn som blev placerade. Det kom även fram av undersökningen att under en tid blev barnskyddsfrågorna bättre behandlade i kommuner som var svenskspråkiga. I undersökningen framkom det även att det där fanns vanvård och våld bland placerade barn. Barnskyddslagen som kom i kraft 1936 gjorde att kommunerna blev skyldiga att ordna eller stödja ett barnhem, så att barn som inte kunde vara i familjevård hade ett ställe de kunde komma till. I Finland fanns det upp till 210 barnhem åren 1944 – 1980, med en ökning på 1950-talet när det kom en lag om att barnhemmen fick statligt stöd år 1949. Ofta var det så att ingen kontrollerade huruvida barnen hade det på barnhemmet, det förekom straffarbete eller stryk om man inte lydde. Misskötsel av de behov ett barn hade behövt var i värsta fall att barnet levde i hunger eller sjukvården hade försummats. Barnen hade känt sig otrygga och inte haft någon vuxen som de kunnat prata med eller lita på, i stället hade den vuxna kunnat prata illa om deras familjer. De hade även sagts att barnet inte duger till något och nonchalerat barnets önskemål om en utbildning. Våld som förekom på fosterhem syntes inte utåt men kunde vara väldigt brutala, ibland förekom våld dagligen. Det sexuella våldet skedde ofta mellan en manlig vårdare som hade ansvaret över en flicka, men även kvinnor hade utövat sexuellt övergrepp mot pojkar. Undersökningen visade också att sexuella övergrepp skedde barnen emellan, men det kom sällan fram till de vuxnas öron (STM, 2016).

Flera av personerna som intervjuats hade berättat att socialvården svartmålade föräldrarna, syskonen fick inte vara tillsammans utan hamnade på olika hem. Man fick inte ha kontakt med syskonen eller uppmanades inte heller att hålla kontakt till föräldrarna. Kontakten till föräldrar eller syskon togs heller aldrig upp senare. Många av de som blev intervjuade beskrev att fosterhemmen endast tog dit dem på grund av arbetskraft och ekonomiskt stöd (STM, 2016).

4.3 Förslag till förändring av barnskyddet efter utvärderingen

Utvärderingen av barnskyddet som gjordes, visade att våldet fortsatte eftersom man inte hade tillräckligt bra fungerande kontroll över fosterhemmen. Efter undersökningen och rapporten därifrån gjorde man dessa rekommendationer till förändring av barnskyddet (STM, 2016).

1. "Barnet ska höras och man ska öppet och ärligt berätta för honom eller henne om frågor som anknyter till placeringen och om vad som kommer att hända i hans eller hennes liv".
2. "Placeringsplatsen ska kunna väljas så att den erbjuder barnet en trygg uppväxtmiljö utan våld".
3. "Familjerrelationernas betydelse för barn ska respekteras och vid sidan av föräldrarelationerna ska man också slå vakt om bevarandet av syskonrelationerna".

4. ”Systematiska verktyg och verksamhetsmodeller för identifiering och ingripande mot våld och vanvård ska utvecklas och tas i bruk inom vården utom hemmet”.
5. ”Tillsynen över platser utom hemmet ska vara regelbunden och effektiv och den ska möjliggöra att barn kan mötas och höras”.
6. ”Tillräcklig eftervård och erbjudande av stöd är viktigt efter att placeringen har avslutats”.
7. ”Det ska finnas tillgång till professionell hjälp och kamratstöd för behandling av traumatiska erfarenheter i barndomen”.
8. ”Genomförandet av rekommendationerna som gäller korrigerande av missförhållanden inom barnskyddet och dess vård utom hemmet ska följas upp regelbundet” (STM, 2016).

Efter det som hänt i de olika familjerna, barnskyddsenheterna eller skolhemmen och som togs upp i utvärderingen, har barnskyddet förändrats mycket. Barnskyddslagen har ändrats två gånger 1983 med barnskyddslagen 683/1983 och år 2007 med barnavårdslagen 2007/417 (STM, 2016).

Det blev även utfärdat en statlig ursäkt på Barnrättsdagen i Helsingfors den 20 november 2016 av social- och hälsovårdsminister Juha Rehula, till alla de som då fanns på barnhem och blivit dåligt behandlade (STM, u.å)

5 Intervju med placerade barn

I boken ”*Ne näki musta*” har Riitta Laakso beskrivit barn och ungdomars välmående, undersökningen är gjord på barn i alla åldrar och olika placeringsställen. Eftersom begreppet placerade barn utom hemmet är brett, så finns beskrivet i boken, barn som är placerade i familjer, barn med nedsatt funktionssättning samt barn placerade i olika barnskyddsenheter. Jag har i min undersökning tagit ut delen av information som handlar om barn och ungdomar som är placerade i barnskyddsenhet. Undersökningen är gjord med tidigare intervjuer av ungdomar som varit placerade på olika ställen i Finland. Intervjun är väl förberedd och man hade tagit i beaktande bland annat barnens välmående på så sätt, att intervjun inte skadade barnet på något sätt. För att kunna komma nära de placerade barnen för att göra undersökningen har Laakso ansökt om de otaliga loven. Efter att loven blivit godkända var det dags att ta kontakt med barnen. Det gjordes via socialarbetaren som frågade lov av vårdnadshavaren och sen av barnen som blev intervjuade. Socialvårdaren var den person som hade ansvaret över att barnens rättigheter och trygghet säkrades under intervjun. Barnen blev informerade om att det under intervjun kan framkomma saker som måste meddelas till andra eller saker som behöver behandlas i efterhand (Laakso 2019, s. 7 -33).

De intervjuade var i åldern 14-17 år, elva pojkar och fjorton flickor, av dessa var fem ungdomar placerade i familjevård och tjugo ungdomar i någon form av barnskyddsenhet. Flera av barnen hade blivit flyttade mellan olika fosterhemsplatser, det kunde vara familjevård till barnskyddsenhet, skolhem, ungdomshem och dylikt.

I undersökningen av barn som fått vård utom hemmet och i en tidigare Laaksos undersökning, hade det framkommit hur barnen tolkade att atmosfären var på vårdplatsen (Laakso 2019, s. 36).

Dessa var:

- Avslappnande
- Uppmuntrande
- Spänt
- Tryggt
- Befallande
- Hotfullt
- Skrämmande
- Likgiltigt

Av de som fått vård utom hemmet, hade i Laaksos undersökning elva personer tyckt att atmosfären i ungdomshemmet varit avslappnande, i den senare undersökningen (2019) hade sexton personer samma känsla. Vidare hade fyra personer känt att atmosfären varit spänt i jämförelse med 2019 års undersökning var det fem personer hade den spända känslan. Trygga var de tio personer och i 2019 års undersökningen tretton personer, medan känslan skrämmande visade noll personer i undersökningen år 2016 och två i nästa undersökning (Laakso, 2019. s. 36). En del barn hade berättat om otryggheten som någon av personalen på fosterhemmet gav dem, det kunde vara något som handledaren gjorde. Detta var inte från något specifikt ställe utan det kunde vara både barnskyddshem och fosterhem som denna känsla fanns i. Det kunde vara ord som en vuxen sade och som barnet tolkade som mobbning, det kunde också vara ett tillfälle när vårdaren höll fast barnet för att skydda det. Det uppdagades även fall där vårdaren vid någon begränsningsåtgärd varit våldsam och barnet hade efteråt hamnat att besöka läkare. Ungdomarna berättade även om otrygghet när vårdaren använder sin makt, som vid vardagliga saker, till exempel lås på kylskåpet, övervakningskamera inomhus, olika regler som varierade och skapade otrygghet. Här kom även fram om ungdomarnas egna beteende när de blivit arga, som att söndra saker, rymma eller över lag vara otrevliga. Otryggheten kunde också komma av vad andra ungdomar gjorde, genom mobbning eller fysiskt våld. (Laakso 2019, s. 38 - 39).

Under intervjun framkom även vikten med kontakten till sina nära anhöriga, vikten med att få vara med och bestämma vem de ville träffa och hur ofta de fick träffa dem. Socialvårdaren är den som gör beslutet om barnet, men under intervjun av ungdomarna hade det framkommit att barnen inte alltid vet vem som är dennes socialvårdare. Den personen är med på möten en 1-2 gånger i året och som är för barnet en avlägsen person eller att personen byts ofta. Barnen vet nog vilken roll en socialvårdare har men de tar väldigt sällan själv kontakt med hen, de sköter handledaren vid behov (Laakso 2019, s. 44 - 45).

5.1 Undersökning av barn som varit på ungdomshem tidigare

I en undersökning som är gjord av Reinikainen, var klienterna mest flickor som varit på ett ungdomshem och deras erfarenhet av den tiden. Tiden för undersökningen var från att

klienten kom till det vad som då kallades ungdomshem och tog slut när klienten skrevs ut från enheten. Här berättades även om betydelsen av tiden på ungdomshemmet. Det tas även upp klientens förhållande till handledaren, andra klienter på boendet eller deras sinnesstämning av att bo på ungdomshemmet (Reinikainen 2009, s. 47).

Av de 34 ungdomarna som intervjuades och hade blivit placerade i ungdomshemmet, var det sexton av ungdomar som hade våldsamhet som bakgrund. Tre personer hade krissituation i hemmet, tre personer hade de egna beteendet som orsakat placeringen. Sju av ungdomarna hade olika omständigheter hemma som orsakade vården på en barnskydds-enhet samt fem av ungdomarna hade någon form av utbildning som orsakade placeringen (Reinikainen 2009, s. 50).

I undersökningen togs det upp allmänna erfarenheter och åsikter som klienter i olika åldersklasser hade om att bo på barnskydds-enhet. Det hade framkommit sex olika saker som definierade sig främst. Dessa saker var:

- **Mardröm**, det var klienter som var födda på 1970- och 1990-talet, de hade negativa erfarenheter av ungdomshemmet. De hade enligt undersökningen ångest och mådde sämre när de var på ungdomshemmet än vad de hade före de kom in dit. De kände en stor besvikelse när de bodde på enheten fast de själva hade velat komma bort hemifrån.
- **Straffanstalt**, klienter födda i på 1980- och 1990-talet. Klienter som upplevde att reglerna och handlingssättet på ungdomshemmet var för strikta och orättvisa.
- **Ett ställe att bo på**, klienter var födda på 1960, 1970, 1980 och 1990-talet. För en stor del av de här klienterna var ungdomshemmet endast ett ställe att bo på. Men här fanns även klienter som hade en del positiva minnen av tiden på ungdomshemmet.
- **En trygg hamn**, här fanns klienter från alla fyra åldersklasserna 1960, 1970, 1980, 1990-talet. I gruppen var det klienter som hade haft en bra erfarenhet från ungdomshemmet, de kände sig trygga och kände sig värdefulla där.
- **Ny värld!** I den gruppen fanns endast klienter från 1970-talet. Det var klienter som kom från landet eller från fosterhem, tanken var att de skulle gå i en tvåårig skola och få en yrkesexamen. Till gruppen hörde klienter som hade haft strikta förhållanden i fosterhemmet och nu på ungdomshemmet fått mera frihet och en känsla av självständighet.
- **Ett underbart, riktigt hem**, hit hörde klienter från åren 1970 och 1980-talet. När de här klienterna kom från det egna hemmet eller från fosterhemmet till ungdomshemmet, hade de upplevts som att få ett nytt härligt hem eller som att komma till himlen. Kontakten till handledaren hade varit bra liksom med de andra klienterna.

Faktorerna för att barn blev placerade, som kom fram i undersökningen som Reinikainen gjort var bland annat våld, kris i hemmet eller alkoholism i familjen. Det som flera gånger framkom var att barnen inte fick den hjälp som behövdes i tid. Ungdomens erfarenhet av socialvården före placering utom hemmet var att många kände sig misstrodda, ingen trodde att det fanns stora problem hemma. Orsaken till det kunde vara att föräldern betedde sig så bra på möten med socialvården, föräldrarna var bra att manipulera. De ungdomar som hade våld i hemmet som bakgrund till sin placering, var glada att få komma bort från det egna

hemmet. Rädslan att bo kvar och det psykiska illamåendet var så stort att vad som helst var bättre än att bo kvar hemma. Otryggheten att bo kvar hemma var stor (Reinikainen 2009, s. 33-37).

Åsikten på kvaliteten på ungdomshemmet, som de här ungdomarna som blivit placerade till varierade, allt beroende vilken erfarenhet ungdomarna hade hemifrån. Fast många av ungdomarna hade en våldsam bakgrund hemifrån kunde de vara missnöjda med barnskyddsenheten, det berodde till en del hur de blivit bemötta när de kom till ungdomshemmet. Om en ungdom kom från ett hem där våld förekommit, ville de bort därifrån. När de då kom till barnskyddsenheten och blev väl mött och kände sig välkommen, trivdes de bättre, kvaliteten av barnskyddsenheten tolkades vara bra av ungdomen. Hade barnet våld hemma, ville bort hemifrån, men fick ett sämre bemötande vid ankomsten till barnskyddsenheten, kunde känslan att kvaliteten på enheten var dålig. Sen fanns de en grupp som tyckte att vilket ställe som helst är bättre än det egna hemmet, då var barnet nöjdare med barnskyddsenheten och vården där. Barnen litade inte på att handledarna på enheten ville hjälpa dem eftersom erfarenheten från det egna hemmet var dåligt. Alla ville bli godkända som den person de var, det kändes viktigt för de intervjuade. De som var mest missnöjda, var de ungdomar som inte fick någon närmare kontakt med handledare eller någon av de andra ungdomarna, de tog inte heller själv initiativ till kontakt. Sedan var det en plats att bo på eftersom det inget bättre fanns. Mottagandet vid ankomsten till ungdomshemmet hade varit varmt och personligt, när ungdomen inte blivit lämnad ensam hade det känts positivt och hjälpt dem att anpassa sig. Någon annan hade tyckt att mottagandet hade varit opersonligt och oförskämd (Reinikainen 2009, s. 54-55).

I gruppen som svarat på frågorna om hurudan personalen varit på ungdomshemmet så var det placerade ungdomar på 1970-talet som hade mest positiva erfarenheter. På 1980-talet visade sig att ungdomarna hade mera negativa erfarenheter av personalen (Reinikainen 2009, s. 56).

I Reinikainens undersökning fanns det barn som tyckte att platsen såg hemtrevlig ut, andra hade den inställningen att ingen skillnad vart hen kommer, huvudsaken hen kommer bort hemifrån. Det togs det även upp hur klienterna blev bemötta när de anlände till ungdomshemmet. Klienterna nämnde att de blev presenterade för personalen och andra klienterna, sen fick de klara sig själva. Det fanns även några av de intervjuade som tyckte att de kände sig välkomna när de kom till enheten.

Någon var spända inför flytten till ungdomshemmet, någon igen tyckte det såg hemtrevligt ut, någon hade fått vara och se till ungdomshemmet beslutet vart hen kom. ”*Kun meil oli niin huonot välit mun vanhempien kaa, niin mulle oli siinä vaiheessa oikeastan ihan sama, et missä mä oon*” (Reinikainen 2009, s. 53).

Hur tolkades då kvaliteten av klienterna på vården i ungdomshemmet?

- Att delta i hushållsarbete, lärde dem att koka och städa och det var bra
- Man fick veckopeng att köpa kläder med, räknades som positivt
- Reglerna var sådana som i ett hemförhållande, både positivt och negativt
- Vårdarna var snälla, positivt

- Fick åka på kvällspermission, men granskades att man inte for ut för att festa med alkohol.
- Någon tyckte att ungdomshemmet hade alldeles för strikta, orättvisa regler. Hemma hade de fått göra vad de ville utan att någon blandade sig i det.
- Mattiderna hölls strikta, speciellt på 1980-talet, uteblev du från maten blev du utan. Likaså var man olovligt ute blev man utan mat (Reinikainen 2009. s. 72)

Flera av de som blev intervjuade (Laakso 2019, s. 57) får frågan om hur de mår av att bo på ett barnskyddshem. Svaret var att de mådde bättre på ett barnskyddshem eftersom de fick rätt medicinering av till exempel ADHD. Hade regelbundna läkarbesök och fick den hjälp som behövdes. Föräldrarna hade inte alltid krafter eller metoder att hjälpa, stödet utifrån var för dåligt. De upplevde att någon hörde dem, lyssnade och hjälpte, de fick rätt hjälp. Annat som kom fram var att de alltid fanns en vuxen på plats, man fick den hjälp som behövdes, även mat för dagen. Positivt med att bo på barnskyddshem var även att ungdomen fick mat varje dag även nya kläder. Att kunna ha en hobby, kompisar, lärt sig nya saker, att åka slalom (Laakso 2019, s. 57).

5.2 Kontakten mellan vårdaren och klienten

Kontakten som klienterna hade tills sin egenvårdare varierade, många hade bra kontakt, de lyssnade och brydde sig om sina klienter. Sen fanns de en del av klienterna som hade negativa erfarenheter och tyckte att ingen lyssnade, de hade önskat att vårdaren kunde ha sett när de mådde dåligt. De klienterna hade den åsikten att vårdaren inte tyckte om dem. Sen fanns det klienter som hade den åsikten att de blivit behandlade olika. *”Siellä oli lellikit näillä hoitajilla siihen aikaan, ja mä en kuulunu niihin, koska mä olin ujo ja arka siinä vaiheessa”* (Reinikainen, 2009, sid. 60)

6 Orsaken till att barn blir placerade

Det finns olika orsaker till att barn blir omhändertagna och får vård i barnhem eller hos familjer. Ett barn blir omhändertaget för att man vill trygga barnets uppväxt, då är det myndigheten som tar ansvar över barnets vård och utveckling. Ett barn blir omhändertaget om det finns sådana brister i hemmet som hotar barnets utveckling och hälsa. Det kan även vara barnet själv som äventyrar sin hälsa genom att använda rusmedel eller att göra något brottsligt (THL. 8.10.2020)

Ibland finns det vissa orsaker till att barn tas om hand, även fast det är uttryckligen emot föräldrarnas vilja, då är det domstolen som fattar beslutet. Man kan överklaga förvaltningsdomstolens beslut till högsta förvaltningsdomstolen. Är familjen emot beslutet bör socialarbetaren berätta för familjen på vilket sätt och vart familjen kan överklaga. När ett barn blir omhändertaget flyttar barnet och placeras antingen hos en fosterfamilj eller i en barnskydds-enhet. Men före barnet får vård utanför det egna hemmet bör de tas reda på om någon närstående till familjen kan ta hand om barnet. Man bör se till att platsen är bra för just det barnet. De kan vara en religiös orsak eller kulturell orsak som man bör ta hänsyn till, även språket är en viktig orsak som man ska ta hänsyn till. Barnet måste också få veta

orsaken till placeringen, även möjlighet att träffa sin socialarbetare som har hand om fallet. Ett barn bör få träffa sina föräldrar eller en annan närstående. Enda orsaken till att barnet inte får träffa sina föräldrar är om barnet kan ta skada av det, sådana beslut bör även då stå i barnets klientplan. När barnet har fyllt 12 år har barnet rätt att själv säga till om hen vill träffa sina föräldrar, eller andra orsaker som gäller barnet. Ett barn som får vård utom hemmet är placerad ända tills föräldrarna klarar av eller har möjlighet att ta hand om barnet. Tiden varar så länge som barnet själv behöver hjälp och stöd eller inte är redo att flytta hem, fast familjen skulle vilja ha hem barnet. Stöd bör ordnas till hemmet och till barnet så att hen har möjlighet att flytta hem igen. När barnet fyller 18 år upphör tiden för placering om det inte har gjort det tidigare och ungdomen kan flytta hem till vårdnadshavaren eller till eget boende (Lastensuojelu, u.å.).

I en tidigare undersökning (Reinikainen 2009, s. 50 – 51) framkom att orsaken till placering hade varit bland annat, våld, kris i hemmet, eget beteende, fortbildning. De som speciellt framkom av undersökningen var att alla som fanns i gruppen, ett underbart, riktigt hem hade våld som orsak till placeringen. Även i gruppen en trygg hamn, hade största delen av klienterna våld som orsak till placeringen. I klientgruppen Ny värld! var fortbildning till ett yrke orsak till flytten till ungdomshemmet.

7 Förebyggande barnskydd enligt barnskyddslagen

Ett förebyggande barnskydd beskrivs i barnskyddslagen (13.4.2007/417) på så sätt, att kommunen samt välfärdsområdet erbjuder förebyggande barnskydd åt ett barn eller ungdom, när barnet eller familjen inte är klient vid barnskyddet (§ 3a).

Det innebär att det är på kommunens ansvar att det förebyggande barnskyddet ordnas i den utsträckning som behövs i kommunen. Välfärdsområdet ser till att det förebyggande barnskyddet finns att tillgå i social- och hälsovårdstjänsterna. Välfärdsområdet ser även till att barn- och de familjeinriktade barnskyddet ordnas på det sätt som välfärdsområdet bestämt. Skyddet ska ordnas vid de tidpunkter som behövs och med den omfattning som skyddet kräver. Vidare står det i barnskyddslagen (13.4.2007/417) att välfärdsområdet ska samarbeta med andra sektorer inom välfärdsområdet samt med dess områdes kommuner, när skyddet ordnas. Samarbetet bör också ske med olika myndigheter, andra välfärdsområden samt kommuner (§ 11).

7.1 Förebyggande arbetets olika skeden

Att förebygga barnens rättighet och trygghet i hemmet börjar redan under graviditeten, på mödrarådgivningen, barnrådgivningen och i den övriga hälsovården. Även i dagvården och skolan har man kontroll över att barnens rättigheter följs, men här behöver det inte finnas någon klientrelation utan detta hör till kommunernas förebyggande arbete (STM, u.å.).

8 Ökning av brådskande placering av barn i Finland

Social och Hälsovårdsministeriet samlar in statistik och sammanställer rapporter om hur många barn som får brådskande vård utom hemmet i Finland. Den senaste statistiken som sammanställts av Institutet hälsa och välfärd är från år 2020. Enligt STM rapport fanns det totalt 48 802 barn inom barnskyddets öppenvård, det visade sig ha gått neråt med fyra procent från året tidigare. De barn som blivit placerade år 2020 var 19 086 och här var mängden placerade barn lika många som året tidigare. Vidare kan vi läsa att brådskande placeringar år 2020, var mängden barn 4 662, nu med en ökning av tre procent från år 2019 (STM, u.å.).

8.1 Kortare tids placering, kortvarig familjevård

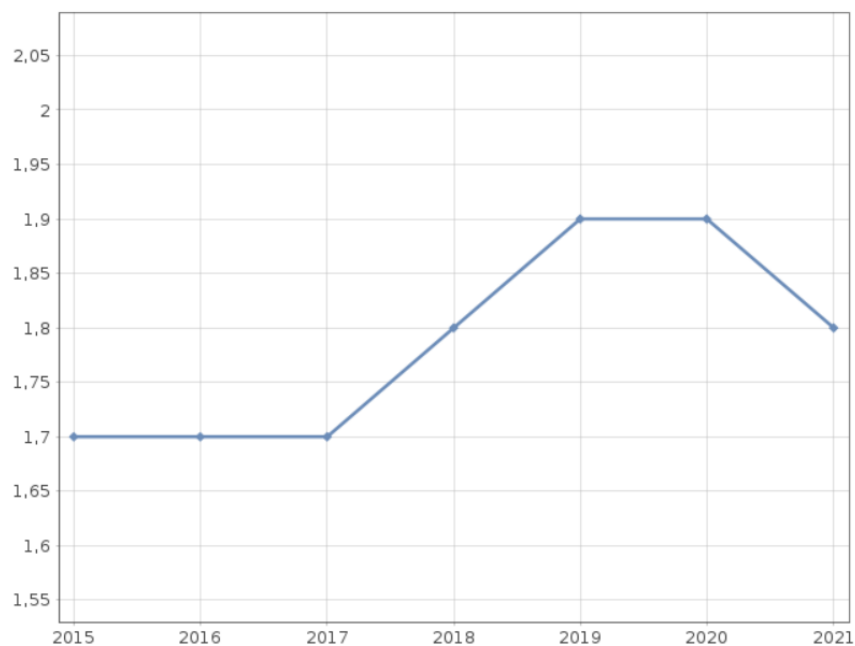
När det handlar om brådskande placering är orsakerna varierande, det kan vara att någonting i hemmet är en stor fara för barnets hälsa och utveckling. Det kan vara att vårdnadshavaren för tillfället inte klarar av att ta vara på barnet, orsaken kan vara mentala problem eller missbrukarproblem. Det kan även vara så att vårdnadshavaren har hamnat i en olycka, blivit allvarligt sjuk och barnet lämnar ensam. Orsaken kan också vara att barnet lämnats ensam utan tillsyn av någon annan orsak. Men det kan även vara så att barnet är självdestruktivt, har egna missbrukarproblem eller gör sig skyldig till brott (THL 7.10.2020).

Att vara brådskande placerad innebär även att barnet kan vara högst 30 dagar placerad, tiden räknas från den dagen barnet fått vård utom hemmet. Under den här tiden skall det utredas om hur fortsättningen blir. Nu besluts om barnets fortsättningsvis skall få vård utom hemmet eller om barnet får återvända till sin vårdnadshavare. (Barnskyddslagen 13.4.2007/417, § 38).

9 Statistik, omhändertagna barn i Finland

Statistik från Institutet för hälsa och välfärd på omhändertagna barn i åldern 13-17 år, dessa uppgifter är relaterade till statistikcentralens befolkningsstatistik. Statistiken är tagen åren 2000 – 2021, på hela landet samt Österbottens välfärdsområde, både flickor och pojkar (THL, u.å.).

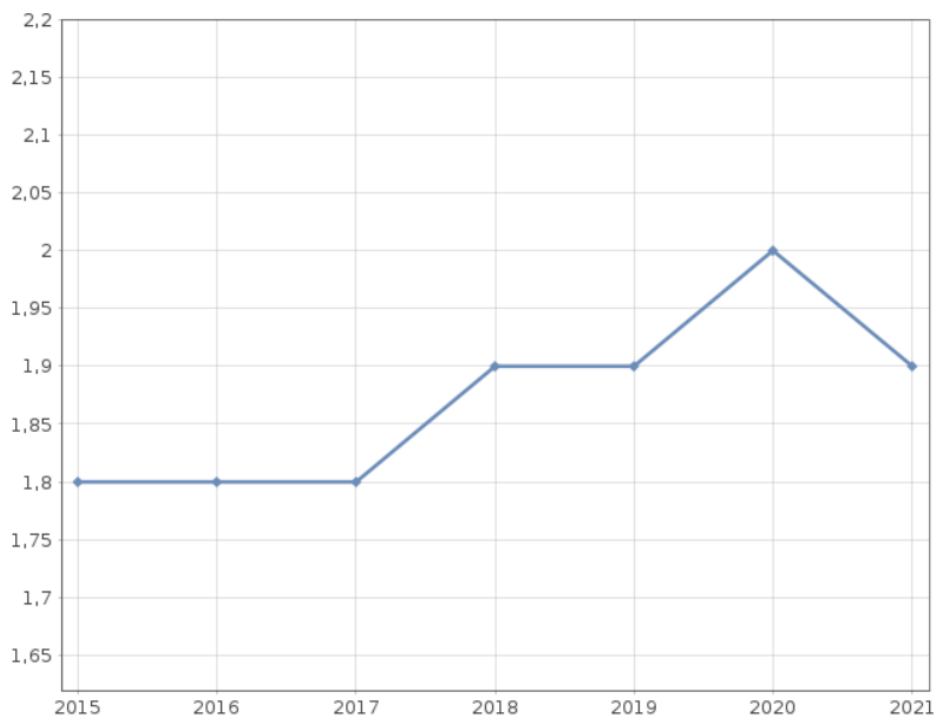
Omhändertagna 13 - 17-åringar under året, % av befolkningen i samma ålder

Figur 1, flickor och pojkar i åldern 13-17 (THL)

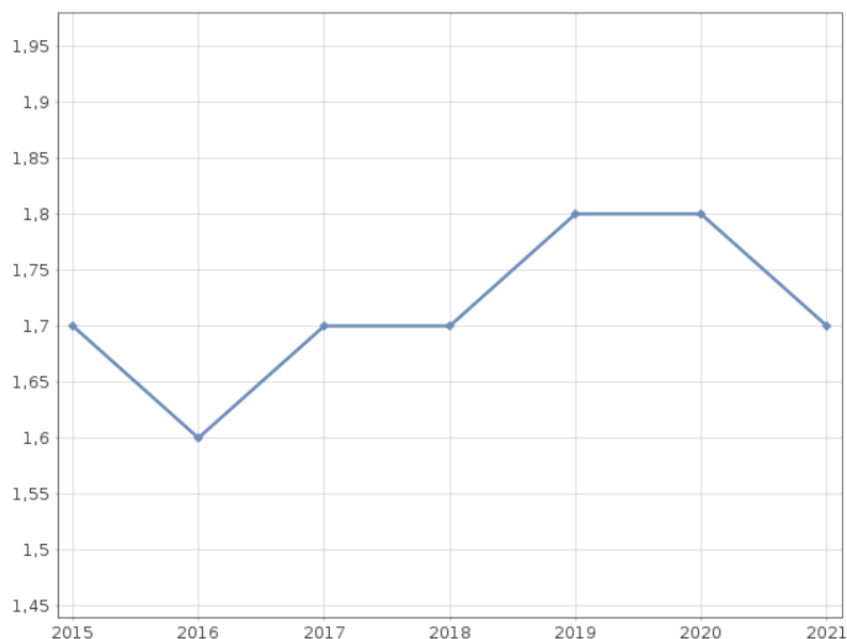
På figur 1, ser vi att procenten på omhändertagna barn var stabilt på 1,7 %, åren var då mellan 2015-2017. År 2017 till 2019 ökade vården utom hemmet till 1,9 %, sen var det varit stabilt ett år för att börja gå neråt, 2021 var procenten 1,8 (THL, u.å.).

Omhändertagna 13 - 17-åringar under året, % av befolkningen i samma ålder

Figur 2, pojkar 13-17 år (THL)

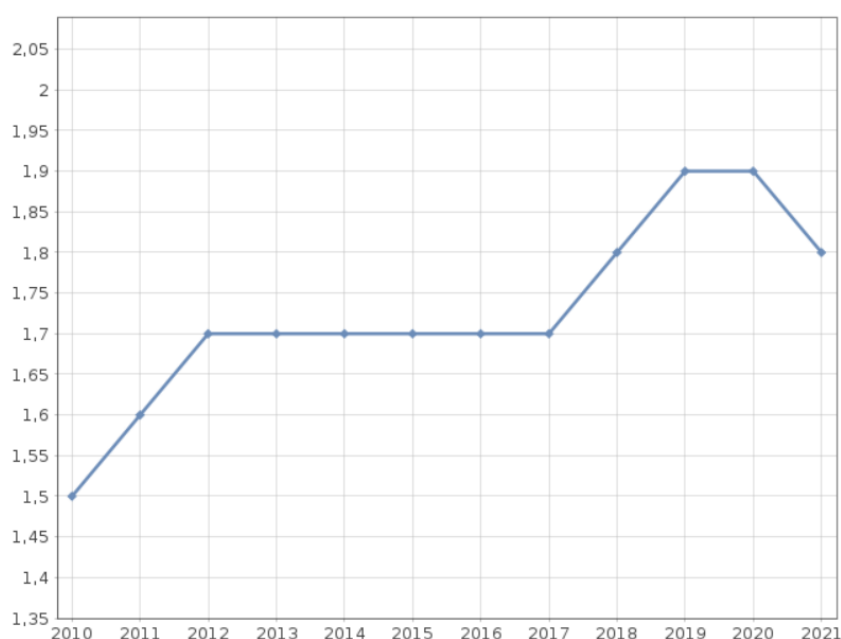
Omhändertagna 13 - 17-åringar under året, % av befolkningen i samma ålder

Figur 3, flickor 13-17 år (THL)

På figur 2 ser vi att placeringen av pojkar mellan 13-17 år var stabilt mellan åren 2015-2017 på 1,8 %, för att sedan öka mellan åren 2017 – 2020 till 2,0 %, efter det minskar placeringen av pojkar till 1,9 %, år 2021. På figur 3 ser vi att flickornas placering minskar åren 2015 – 2016 från 1,7 % till 1,6 %, för att sen öka mellan åren 2016-2019, upp till 1,8 %. Efter 2020 minskar antalet igen till 1,7 %. I figurerna 2 och 3 kan vi jämföra och se att det är mera pojkar än flickor som blir omhändertagna (THL, u.å).

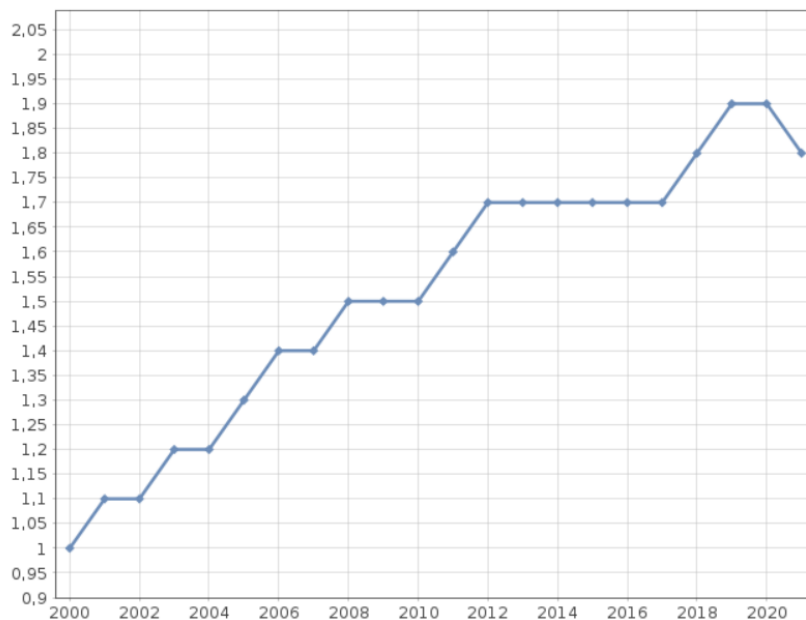
Omhändertagna 13 - 17-åringar under året, % av befolkningen i samma ålder

Figur 4. (THL)

På figur 4 har vi ett tidsspänn på 11 år, åren är 2010-2021. Nu ser vi att 2010-2012 ökade placeringen av barn mellan 13-17 år från 1,5 % till 1,7 %, för att sen hållas på samma nivå mellan 2012- 2017. Sen för att åter öka år 2019 till 1,9 % samt efter 2020 sjunka till 1,8 % året 2021 (THL u.å).

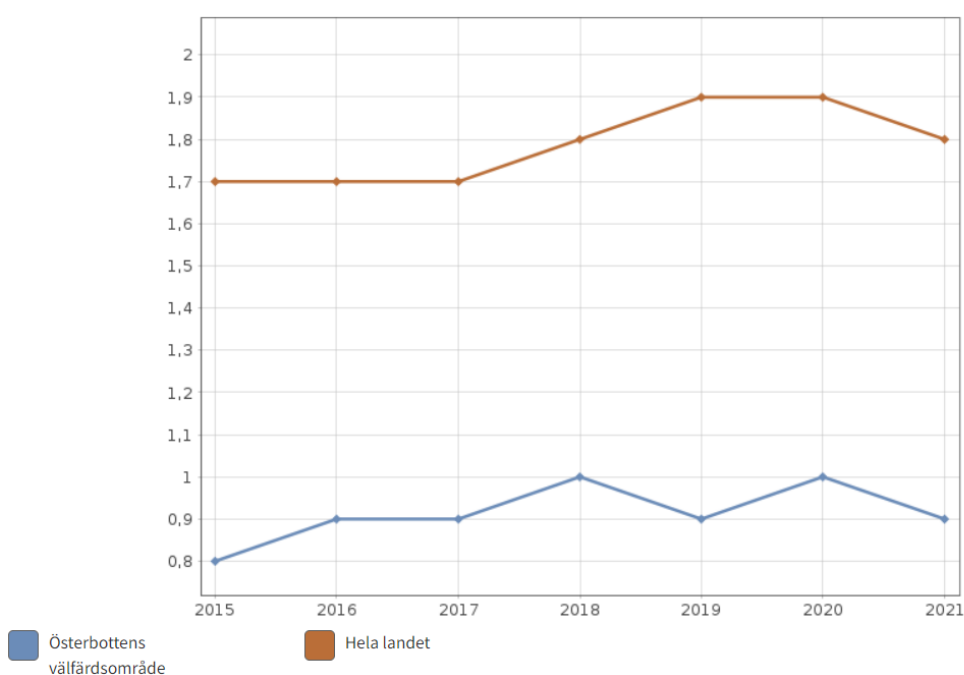
Omhändertagna 13 - 17-åringar under året, % av befolkningen i samma ålder

Figur 5. (THL)

I figur 5 har vi ett tidsspänn på 21 år, nu ser vi en stabil ökning från år 2000 – 2020, barn av båda könen, som blivit omhändertagna i hela landet (THL, u.å).

Omhändertagna 13 - 17-åringar under året, % av befolkningen i samma ålder

Figur 6 (THL)

I figur 6 ser vi hur många barn totalt, här även av båda könen, under tiden 2015 -2021 i Österbottens välfärdsområde, samt samma tidpunkt i hela landet varit omhändertagna (THL, u.å).

10 Rätt till eftervård

När en ungdom blir myndig och har varit i vård utom hemmet i över ett halvt år, så har hen rätt till eftervård i någon form av stödåtgärd, den ska ordnas av välfärdsområdet. Det enligt barnskyddslagen (13.4.2007/417), som kom i kraft den 1.1.2023 Tidigare var det, den organ som ansvarade över socialvården som ordnade eftervården. Eftervården ordnas fem år efter att barnet eller ungdomen blivit utskriven, eftervården avslutas senast när klienten är 25 år. Det som eftervården innehåller bör stå skrivet i klientplanen. Om en klient som finns i eftervården, saknar försörjningen av en bostad eller att bostaden är bristfällig, är det välfärdsområdets uppgift att ordna boende åt klienten samt ekonomiskt stöd om det behövs (Barnskyddslagen. 13.4.2007/417, § 75a).

10.1 Eftervårdens betydelse

Tanken eller betydelsen med eftervården är att en klient som varit placerad utom hemmet, ska kunna bo och klara sig självständigt samt ha tillräckligt med färdighet för detta (THL 10.1.2023).

11 Kvaliteten enligt barnskyddslagen

Enligt barnskyddslagen (13.4.2007/417) § 11F, ska den kvalitet som ges vara sådant som *”garanterar barn och unga personer som är i behov av barnskydd samt deras familjer den hjälp och det stöd de behöver”*.

Kvaliteten på barnskyddet tar stöd från barnskyddslagen 417/2007, 4§ (STM, 2020) som lyder så här, att den ska:

1. *”främja barnets gynnsamma utveckling och välfärd”*
2. *”stödja föräldrarna, vårdnadshavarna och andra personer som svarar för barnets vård och fostran i fostran av och omsorg om barnet”*
3. *”sträva efter att förebygga barnets och familjens problem samt”*
4. *”tillräckligt tidigt ingripa i problem som observerats”*

11.1 Lagförändring inom barnskyddet för kvalitetsförbättring

Det har kommit ett förslag från regeringen att en lagförändring ska komma inom barnskyddet. Lagförändringen kommer i kraft på så sätt, att år 2022 och 2023 skall en socialarbetare inte behöva ha ansvar över mera än 35 barn. Efter detta minskas mängden

barn till högst 30 inom år 2024. Planen är att barnets rättighet garanteras och uppfylls, samt att barnets bästa tryggas. Med denna lagförändring är problemet att när en socialarbetare inte får ha mera än 30-35 klienter, så blir för lite socialarbetare. Det innebär att det behövs 80 socialarbetare till år 2022 och ca 359 socialarbetare när själva lagen kommer i kraft. Nu vill man med lagförändringen att man ökar studieplatser för socialarbetare med 200 för att få socialarbetarna att räcka till (STM, 7.10.2021).

12 Metoden för undersökningen

I min undersökning har jag inte gjort egna intervjuer eller enkäter, det jag undersökt är berättelser som gjorts tidigare av barnens erfarenhet i barnskyddsenheter. Hurudan kvalitet i barnskyddsenheter som framkommer i berättelser av de som bott på barnskydds-enhet. Texten analyserades från berättelser, det för att lättare få en bild hurudan erfarenhet barnen haft i en barnskydds-enhet.

När jag valt vilket ämne som skulle skrivas började jag söka litteratur, när material hittats läste jag igenom det för att kunna få en överblick över ämnet. Efter det började analysering av texten samt gruppering vad som skulle skrivas. Det jag sökte var erfarenheten barnen hade av att bo på barnskydds-enhet, orsaken till att de omhändertagits och placerade utom hemmet samt vilken var upplevelsen av kvaliteten. Det som använts i examensarbetet finns tillgängligt i böcker samt elektroniska artiklar. Allt material som använts är allmänt material som är tillgängligt elektroniskt och öppet att läsa för alla.

13 Undersökning av berättelser om placerade barn

I detta kapitel tar jag upp hur barn som fått vård utom hemmet hade det tidigare och hur det har förändrats. Jag tar även upp tre berättelser om hur idag vuxna personer känner att de blivit behandlade som barn, av barnskyddet.

13.1 VIP-Very Important Person

VIP- Very Important Person är ett nätverk för barn och ungdomar som kräver ett särskilt stöd. Stödet är för barnens lärande, hit hör barn som till exempel har någon form av funktionsnedsättning, svåra psykiska symptom eller autismspektrum. I det här stycket berättar jag om en anonym person som via nätverket VIP berättade om sin erfarenhet av barnskyddet via ett webinarie (VIP-nätverk, u.å).

Via VIP-webinariet kan man både läsa och lyssna till en anonym persons synvinkel om sin tid på en barnskydds-enhet och vad som var orsaken till hens placering och erfarenhet av barnskydds-enheter.

Berättaren hade en känsla att socialarbetarna inte förstod på vilket sätt de kunde hjälpa hen, ingen försökte ta reda på orsaken till beteendet eller hitta lösningar. Det som hände i stället var att det togs till olika straffåtgärder för att få berättaren att lyda. Ett sätt som togs till när

hen var självdestruktiv var att bli placerad på en stängd avdelning i fem veckor, där man senare gjorde en bedömning om hur vården skulle fortsätta. Men känslan av orättvisa och elakhet av personalen när hen blev placerad på avdelningen var inte bra, när det gått en liten del av tiden på avdelningen så lugnade hen ner sig. Trygg började hen känna sig på avdelningen, känslan av att vara bra infann sig. *”Jag kommer ihåg att jag hade en jättestor känsla av att jag var orättvist behandlad, att jag fick friheten tagen ifrån mig, och att jag blev på något sätt utestängd från mitt sociala umgänge och mina vänner och världen. Som ett barn eller ungdom är ju ditt sociala umgänge jätteviktigt för dig. Det är ett sätt att definiera ditt värde på och din plats i världen. Men så kommer jag ihåg att personalen på den här stängda avdelningen var otroliga och hade liksom en kunskap om hur man bemöter barn och inte bara problem. Så jag lugnade ner mig ganska fort där inom början på andra veckan”* (vip-verkosto, 2020).

När känslan att allt ordnar sig, tryggheten hade infunnit sig, måendet blev bättre, kom den dagen att berättaren skulle få återvända till sin familj. Problemet var nu att föräldrarna inte litade på hen, stödet från socialvården var för litet när hen kom hem, bråk uppstod och resulterade i en ny placering på barnskyddsenshet.

Efter två veckor på den nya barnskyddsensheten blev det ett möte med personal, föräldrar och socialarbetare. Beslutet från mötet resulterade i att berättaren blev placerad på ett skolhem långt från hemmet och så lite kontakt med föräldrar som möjligt. *”På varje skolhem och anstalt så finns det en viss slags hierarki eller ranking mellan eleverna eller ungdomarna där”* (vip-verkosto, 2020).

När det pågått en tid, så hade hens apati väckt stort missnöje hos de andra inneboende och hen blev misshandlad och våldtagen av sju flickor och tre pojkar. Någon form av hjälp eller terapi för att bearbeta misshandeln och våldtäkten fick hen inte, ingen från socialvården hade heller tagit någon kontakt. Skolgången lämnade åt sitt öde, de psykiskt måendet var i botten (vip-verkosto, 2020).

Plötsligt blev det en ny placering på ett nytt skolhem. Fast den intervjuade förklarar i sin berättelse att hen var hemsk mot personalen, så gav lärarna eller personalen på det här skolhemmet inte upp, utan försökte hitta olika lösningar. På skolhemmet upptäckte berättaren att det gick bra att lära sig saker, självförtroendet blev bättre och hen började själv ta initiativ till umgänge med andra barn på skolhemmet. *”När det här fortsatte så började jag ett tu tre och inse att personalen här ser Mig. De ser inte bara problematiken och svårigheterna utan de ser faktiskt mig”* (vip-verkosto, 2020).

Skillnaden på det här skolhemmet från de tidigare var att personalen verkligen såg barnet som mår dåligt och sökte efter orsaken till hennes illamåendet. Här blev hen hjälpt att känna sig trygg att känna sig älskad. Från personalen på skolhemmet fick barnet verktyg att klara sig och kunna gå ut skolan med ett medeltal på 8,9. Nu var måendet relativt bra och dagen kom att hen fick åka hem till sin familj men; *”I deras tycke så var jag fortfarande den där söndriga, dåliga människan som bara ställer till med problem och gör allting svårt. Och det här gjorde att det blev jättesvårt”* (vip-verkosto, 2020).

Det gick inte så bra att komma hem den här gången heller, känslan att ingen trodde på hen, alla förväntade sig att det skulle vara bli bråk igen. Nytt beslut att åka bort från hemtrakten

och söka jobb där, nu med socialvårdens och handledarens tillstånd, eftersom hen inte var myndig (vip-verkosto, 2020).

13.2 Pinjas erfarenhet av barnskyddet

Pinjas berättelse vad som gjorde att hon blev placerad utom hemmet och hur det inverkat på hennes liv framkommer i denna berättelse.

Pinja är en tjej som fick vård utom hemmet när hon var 12 år gammal, idag är hon 18 år. Pinja kommer från en familj där föräldrarna skilt sig, en tid efter detta dog pappan. I Pinjas fall var det hennes mamma som kontaktade socialvården och bad om hjälp. Hjälpen som kom var enligt Pinja vård utom hemmet (Yle, 20.2.2020).

De följande åren gick Pinja igenom fem olika mottagningshem, två barnskyddsanstalter och en drog rehabiliteringsperiod. Pinja rymde flera gånger eftersom hon inte ville flytta från enheten hon bodde på, för att bli placerad på en annan enhet. Hon menade att hon nog ibland var orsaken till att hon blev flyttad till en annan enhet, ibland kunde det ha utretts bättre vad orsaken till hennes onormala beteende var.

I en undersökning som YLE skrev om, var det är svårast att hitta en plats åt barn med beroendeproblem. I en färsk undersökning har det även framkommit att barn som blivit omflyttade mellan flera olika enheter, mår psykiskt mycket sämre än de som bor på ett och samma ställe, de har lett bland annat till depressioner, våldsbrott, missbruk och självmord. Pinjas åsikt är att personalen i barnskydds enheterna borde jobba på, att ta reda på vad som är orsaken till att barnet mår dåligt och därefter bearbeta detta tillsammans med barnet. Det här för att barnen skulle kunna flytta hem till sin familj igen och familjelivet skulle bli normalt och tryggt (Yle, 1.12.2021).

*”Musta tuntuu, että se on jättänyt jälkiä. Ehkä isoin on se, että on vaikea luottaa ihmisiin, sanoo 18-vuotias **Pinja**”* (Yle, 1.12.2021).

13.3 Punahilkka

Punahilkka hamnade på barnskydds enhet eftersom hon inte kom överens med sin mamma. Pappan hade avlidit när flickan var liten. När de var bråk med mamma tog hon hemnyckel av Punahilkka, flickan for då i väg till en kompis och sov över där, ingen visste var hon var. Följande dag i skolan kom socialvårdaren och pratade med henne och på den vägen kom hon till en barnskydds enhet. Punahilkkas mamma var av den åsikten att hon använde droger fast hon inte gjorde det. När hon kom på barnskydds enheten kom hon i kontakt med droger och cannabis via pojkarna på enheten. Efter det började hon sporadiskt använda cannabis, hon började rymma från enheten. Under tiden hon var på enheten gjordes en planering om vården med socialvårdaren, då berättade Punahilkka om sitt mående och att hon var självmotiverad. En gång hamnade hon på ”hullujenhuone” där var hon instängd i 10 dagar. När socialvårdaren kom på besök fick Punahilkka ett raseriutbrott och hotade att ta livet av socialvårdaren. Begränsning av rörelsefriheten, LVR (liikumisvapauden rajoittaminen) får man ha max. 30 dagar. När Punahilkka varit 19 dagar inomhus, kändes som ett djur i bur,

fick hon ännu 30 dagar till. Orsaken till LVR förlängning påstods vara att det blivit avbrott när hon var inne på sjukhuset. Socialvården påstod de att hon blev placerad utom hemmet eftersom hon var sexuellt aktiv. I verkligheten hade hon blivit våldtagen när hon varit på rymmen och berättat om det till socialvårdaren. Våldtåkten hade enligt socialvårdaren varit hennes eget fel (Yle, 17.11.2020, del.1).

Punahilkkas erfarenhet av barnskyddet och barnskydds enheten var negativ, men samtidigt erkände hon att ho själv nog var ganska elak mot handledarna. Hon var känd för att skriva brev till olika myndigheter när hon tyckte att något var fel på enheten. Hon blev placerad till flera olika enheter under sin tid på barnskydds enhet. Reglerna blev strängare, fysiskt våld användes mot barnen, endast korta stunder fick man gå ut, kamera placerades på enheten. Här användes även fasthållning som straffåtgärd även om något barn gjorde något som enligt handledarna var fel. Under tiden på enheten skrev hon till regionförvaltningsverket, AVI, vad som skedde på den enheten, men hon blev inte trodd. Punahilkka menade att onödigt hårt fysiskt våld användes av handledarna på den enheten hon var på. Eftersom hon skrev till olika myndigheter hur barnen blev behandlade så vågade ingen handledare göra något åt henne, men hon blev inte heller hjälpt med sina problem.

Punahilkka var irriterad av att hon inte togs på allvar utan kallades för ett dumt barn, ett barn har alltid fel menade handledarna, det är den vuxna som vet och kan allt. AVI granskaren kom på besök och pratade med barnen, som berättade vad som hänt dem på enheten. Hon hade den känslan av barnskydds enheten och socialvården att ingen brydde sig om hur hon mårde. Hon var glad när hon fyllde 18 år och kunde flytta från enheten, problemen fanns ändå kvar, hon mår dåligt ännu idag. Hon känner att hon är bitter och att hon försumats från socialvården. Ingen har tagit reda på varför hon mårde så dåligt, ingen har brytt sig. Nu som vuxen försöker hon ta sig ur sitt beroende, men hon känner sig fortfarande bitter över att hon blivit som hon säger "kaltoinkohdeltu" (Yle, 17.11.2020 del.1 och del.2).

14 Slutsatser

Vad som framkommer i min undersökning är att kvaliteten inte har varit optimal för någon av de som blivit intervjuade. De har haft känslan att ingen riktigt bryr sig eller tar reda på orsaken till deras beteende. Otryggheten har funnits med både hemma och på de olika enheterna som de varit i, allt detta har skapat misstro mot handledare och socialvården. Många av de ungdomar som blev intervjuade undrade varför ingen utomstående hade hjälpt dem, trots de otaliga blåmärken de hade. Ingen lyssnade eller trodde på dem. Men det finns även barn som känt sig trygga på barnskydds enheter och har åsikten att de fått bra vård.

I den anonyma berättarens fall blev allt bättre när hen kom till ett skolhem där man började bena ut orsaken till hens uppror och hen blev sedd. Tryggheten och tilliten till socialvården blev bättre. Första orsaken till att hen blev placerad utom hemmet var inlärnings svårighet. Hade man gett rätt stöd när hen började i skolan hade man eventuellt kunnat undvika att hen blev placerad. Berättaren lyfter fram känslan att ingen brydde sig, ingen såg hen, ett litet barn vill bli sedd och få kärlek. Pinja igen hade skilsmässa och pappans bortgång som gjorde att hen gjorde uppror. Socialvården som inte gav rätt stöd till mamman utan Pinja blev placerad utom hemmet Placeringen utom hemmet gjorde att otryggheten kom, Pinja kunde

inte lita på någon. Båda Pinja och den anonyma berättaren hade samma problem med att bli slussade till olika enheter när de själva var upproriska. Båda tar upp samma önskan, ta reda på orsaken till att barnet mår dåligt, lyssna på barnet, på så sätt blir kvaliteten på vården bättre.

Det som finns i många av intervjuerna är att de själv tagit kontakt med utomstående när det blev för jobbigt hemma, barnen hade då redan blivit tonåringar och kunde själv söka hjälp. Det som de intervjuade hänvisade till var myndigheternas passivitet. De menade att ingen i skolan märkte att barnen hade problem hemma, alternativt att de upptäckte problemen men det gjordes inget för att hjälpa barnen och familjen tidigare.

15 Orsaken till placering utom hemmet i verkliga livet

I berättelsen om den anonyma personens synvinkel läser vi om vad som var orsaken till att hen fick vård utom hemmet (vip-verkosto.fi, 2020). Enligt berättaren var den största orsaken till hens placering, inlärningssvårighet, rastlösheten som var en biverkning av inlärningssvårigheten. Hen berättade här att ingen hade riktigt den rätta kompetensen att kunna ge rätt hjälp och stöd för inläringen. Eftersom hen inte klarade av det själv och läraren inte kunde hjälpa, ledde det till frustration och rastlöshet. Det ledde till att självförtroendet gick ner och hen kände sig dålig och värdelös. I den anonymes berättelse fortsatte problemen när ena föräldern fick alkoholproblem, det blev våldsamheter i hemmet och hen trivdes inte mera hemma. Till slut gick det så långt som att bli placerad i en som hen kallade anstalt, med andra ord någon form av barnskyddsenshet (vip-verkosto.fi, 2020).

Orsaken till att Pinja blev placerad var, att hon började bete sig hänsynslöst i olika tillfällen. Orsaken till hennes beteende var enligt hennes egen berättelse, föräldrarnas skilsmässa samt pappans död. Mamman hade tagit kontakt med socialvården för att få hjälp och stöd att klara av Pinja. Det resulterade i att Pinja kom i kontakt med socialvården och blev placerad utom hemmet, senare hamnade hon i en ond cirkel av olika barnskyddsensheter (Yle, 2021). Punahilkka kom på en barnskyddsenshet på grund av bråk hemma med sin mamma och pappan som tidigare avlidit (Yle, 17.11.2020 del.1).

16 Positiva effekter vid placering utom hemmet

Slutet av den anonyma berättaren i VIP-webinarie har ett positivt slut, idag 33 år och har ett enligt hen ett okej liv och mår helt okej. Vändpunkten hade kommit när berättaren kom till ett skolhem där man sökte efter orsaken till att hen betedde sig dåligt. Varje gång det var problem, hittade personalen på nya sätt för att hjälpa med bland annat inläring av skolarbete, tills det kom en dag då berättaren förstod att hen faktiskt var duktig, inte dum. Självförtroendet blev bättre och livet blev lättare. Detta av att hen hade kommit in på rätt enhet och lärarna samt personalen där hade tålamod och kunskap att ta reda på orsaken till beteendet och kunnat lösa problemen (vip-verkosto, 2020).

Ändringen kom när Pinja som 16 åring beslöt att bli drogfri och hon tillsammans med sin mamma började planera hur de skulle lyckas. En A-klinik blev hennes räddning,

socialvården tillsammans med familjen ordnade platsen och Pinja är i dag drogfri (Yle, 1.12.2021).

16.1 Negativa effekter av placering

Den anonyma persons berättelse, kan vi läsa i VIP-verkosto att hen var placerad i olika barnskyddsenheter, på ett ställe blev hen misshandlad och hamnade på sjukhus. Att bli flyttad flera gånger till en ny enhet var inte någon lösning för hen utan mera så att hen blev mera depressiv och självdestruktiv (vip-verkosto, 2020).

Vi kan jämföra Pinja, Punahilkka och den anonyma berättaren med personer som uppkommit i tidigare undersökningar så finns det tydliga likheter. Osäkerheten att skapa relationer som togs upp i Jyväskylä undersökningen kommer även fram i min undersökning.

Pinja reagerade negativt varje gång socialvårdaren ringde, hon var rädd att igen bli förflyttad till en ny barnskydds-enhet, hon hade klart packat väskan och rymde i stället när hon skulle till en ny enhet. För Pinjas del hade förflyttning till nya enheter negativ effekt och hon mådde psykiskt sämre, hon började bland annat använda droger. (Yle, 1.12.2021)

Enligt YLE hade THL gjort en undersökning tillsammans med Universiteten i Helsingfors, Oxford och östra Finland om barn som var födda mellan åren 1986 – 2000 och deras livshändelser. Här framkom att barn som var placerade utanför det egna hemmet mådde sämre än barnen som fått bo kvar hemma. Speciellt dåligt mådde de barn som blivit flera gånger placerade, om man jämförde dessa med syskonen som blivit endast en gång placerad utanför hemmet (Yle, 1.12.2021). Även i min undersökning får man uppfattningen att när barn blir flyttade till olika enheter flera gånger, så mådde barnen psykiskt dåligt.

Punahilkka verkar endast ha haft negativa erfarenheter av att vara på barnskydds-enhet. Hon menade att hon lärde sig vad droger var på barnskydds-enheten, handledarna brydde sig inte och förstod sig inte på hennes beteende. Hon tyckte att handledarna använde för mycket fasthållning, hon var instängd inomhus.

17 Erfarenhet vid ankomst till ungdomshemmet

Erfarenheten var även här varierande, beroende på vilken inställningen var av att komma på en barnskydds-enhet.

Både i Pinjas och den anonyma berättarens fall var de emot att komma till en barnskydds-enhet, enda önskemålet de hade var att hitta en lösning på deras problem och bli sedda. Punahilkka var helt emot att bli placerad på barnskydds-enhet, vantrivdes från första början och började använda droger. Erfarenheten den anonyma berättaren tog upp var att när hon kom till rätt barnskydds-enhet och hon fick rätt vård, handledaren gav ej upp med henne. Den anonyma berättaren började tro på sig själv, lita på sin handledare och till slut kunde hon flytta från barnskydds-enheten och klara sig på egen hand.

18 Kvaliteten på ungdomshemmet

Den anonyma berättarens erfarenhet av barnskyddet då hen var placerad på barnskyddsenshet, var till en stor del negativa. Hen inser ändå att de bästa besluten nog gjorts då, men att bli förflyttad till flera olika anstalter var inte ett vettigt alternativ för hen.

”Men jag upplevde då att från barnskyddets sida så var också växelverkan bara negativ och matade in den här värdelösheten och dåligheten, eller skuld känslan. Det var bara, ”Vad håller du på med? Inte kan man bete sig på det här sättet. Skärp dig nu”, och väldigt straffinriktat”

” De gjorde inte något för att lösa problemen eller se bakom allting, vad det är som orsakar allt, utan det sattes bara krav på mitt beteende och det var väldigt straffinriktat” (vip-verkosto, 2020).

När ett barn kommer i kontakt med socialvården och får vård utom hemmet är det viktigt att socialvårdaren lyssnar till barnet och försöker hitta och lösa orsaken till att problemet. Att inte lösa problemen utan flytta över dem till en ny barnskyddsenshet gör barnet otryggt, det innebär att kvaliteten på barnskyddet inte tolkas som bra. I de tre olika berättelserna så har de alla en negativ syn på hur de blev behandlade, att kvaliteten inte var bra.

Att bli bollad mellan olika enheter och däremellan hemma med familjen var enligt den anonyma berättaren ett dåligt sätt att placera ett barn, problemen, depressionen och ångesten blev större (vip-verkosto, 2020).

I boken *Minä jaksan tämän päivän* finns berättelser om barnskyddet hur vuxna idag upplevt barnskyddet när de varit placerade utom det egna hemmet. *”Lastensuojelu on merkinnyt minulle paljon ja ilman sitä olisin voinut kasvaa epäterveeksi nuoreksi”* En idag 22-årig ung man skriver det i sin berättelse, han är fortfarande i kontakt med barnskyddet i form av olika forum. Han menar att barnskyddet för honom nu för tillfället är att hjälpa andra med sin erfarenhet. Det viktiga enligt honom med socialvården och barnskyddet är att alla kunde ha samma stöd och möjligheter (Hirvonen & Huurskainen 2019, s. 57)

I boken *Minä jaksan tämän päivän*, kommenterar Tiikerilapsi (s. 141) att hennes åsikt för att barnskyddet ska vara så bra som dess rykte, så bör man ta tag i problemen som finns. Enligt henne betyder det att man även ska ta barnskyddsklienterna med i samhällets aktiviteter, då skulle procenten för att lyckas bli bättre. Hon menar att fast klienterna har problembakgrund bör de få lika stort stöd och hjälp att utvecklas, som de behöver. Här har socialvårdarna en stor roll, de bör ha tillräckligt med tid att kunna sätta sig i varje klients problem, så att de kan göra sitt jobb bra och med respekt. Tiikerilapsi menar att det inte kan lyckas om socialvårdarna har för många klienter att ta hand om (Hirvonen & Huurskainen 2019, s. 141).

I min undersökning finns en önskan att för att kvaliteten ska vara bättre så behövs mera personal som inte byts ut för ofta. De normala som hör till med mat, kläder, eget rum hör till bra kvalitet, att kunna dra sig tillbaka i eget rum kändes bra. Ensamheten att inte känna sig älskad försämrade kvaliteten.

19 Faktorer som uppdagats innan placering utom hemmet.

Vilka faktorer visade sig vara de som i de flesta fallen var orsaken till placering utom hemmet? I undersökningen visade det att otrygghet i familjen, alkoholproblem och inlärningssvårigheter som var de främsta orsakerna till att barnen blev placerade. I Pinjas fall var det familjen som separerade och pappans bortgång som gjorde att Pinjas psykiska mående blev sämre. Otryggheten inom familjen som gjorde att de undersökta barnen blev stökiga och stämplade som ett svårt barn.

Det framkommer inte i Pinjas fall hur mycket stöd familjen fick eller bad om från socialvården i och med att familjen separerade. Det framkommer inte heller huruvida socialvården hjälpt dem före mamman bett om hjälp. Möjligen har hjälpen kommit för sent och enda alternativet var placering och vård utom hemmet i hennes fall.

Den anonyma berättaren hade ett normalt familjeliv tills hen började i skolan, där framkom inlärningssvårigheter som enligt berättaren ingen förstod att hen hade. Berättaren menade att det inte fanns tillräckligt med kunskap hur man hjälper en elev med inlärningssvårigheter på tiden när hen började i skolan. Koncentrationssvårigheter och stämplad som ett svårt och dåligt barn, det igen ledde till vantrivsel och att det psykiska välmående sjönk. Känslan att vara värdelös, självförtroendet blev dåligt. Hemma hade ena förälder blivit beroende av alkohol och både fysiskt och psykiskt våld förekom. Berättaren började skolka och ville inte gå hem. Först när hen gick på femte klassen tog en vikarierande klasslärare tag i det och gjorde en barnskyddsanmälan, i det skedet hade problemen blivit många. Ett socialmöte hölls där föräldrar socialen och klassläraren var på plats, men det ledde ingen vart. När sedan kompisens mamma gjorde barnskyddsanmälan började man ta tag i hennes problem. Enligt berättaren var det mycket negativt från socialen, man sökte inte orsaken till beteendet utan allt var straffinriktat. Berättaren fick självdestruktiva tankar som hen även försökte förverkliga och som ledde sedan till placering på en barnskydds-enhet.

20 Erfarenhetens röster om eftervården

”Visst har eftervården gjort otroliga framsteg och är annorlunda än vad den brukade vara, men själv så upplever jag att den fortfarande inte blivit vad den skulle kunna vara” (vip-verkosto, 2020).

Nu är den anonyma berättaren 33 år, har egna barn och mår bra, en bitter smak finns kvar av eftervården och att inte kunna ha en normal relation till sina föräldrar. Den åsikten som här kommer fram är att när ett barn inte kan bo hos sin vårdnadshavare och placerad på en anstalt en längre tid, så blir barnet anstaltiserad. I sådana fall är eftervården extra viktig för hela familjen. Ett barn som varit på en anstalt behöver hjälp med de praktiska som bland annat pengar eller boende (vip-verkosto, 2020).

Någon av ungdomarna tyckte att det fanns positiva sidor även när man flyttar ut från en barnskydds-enhet, dit räknade eftervården. Här togs upp att det samlats lite pengar tills hen flyttar till eget, sen får man hjälp av eftervården när det behövs, speciellt viktigt som här

kom fram av en ungdom var att bland annat ingen hyresgaranti behövdes betalas (Laakso, 2019).

21 Analys

Min frågeställning var hurudan erfarenhet barnen hade när de varit placerade utom hemmet i barnskyddsenshet. Vad har då framkommit i min undersökning? Svaren man får är väldigt varierande, det är inte lätt att hitta ett entydigt svar.

Pinjas erfarenhet av att bli placerad på barnskyddsenshet var från början negativ, hon hade inget förtroende för socialarbetarna. Den anonyma berättaren hade likadan åsikt om att bli placerad. Varför var det så? Båda mådde psykiskt dåligt, Pinja ville helst bo hemma, men blev placerad på barnskyddsenshet. Den anonyma berättaren sov hos kompisar, undvek att fara hem. Båda upplevde att ingen brydde sig att gå till grunden till deras problem, att hjälpa dem lösa problemen. Kvaliteten på barnskyddsensheten hade varit varierande, Pinja kände en otrygghet varje gång socialvårdaren ringde. Hon rymde, eftersom hon var rädd för att igen bli skickad till en annan barnskyddsenshet. Den anonyma berättaren tyckte inte heller om att bli placerad till nya enheter, men hon hade inget val, hon kände sig otrygg av de andra inneboende ungdomarna. Tills den dagen hon kom till ett skolhem som verkligen såg henne, lyssnade och gick till botten med problemen. Nu började hennes liv se ljusare ut, hon fick självförtroende och märkte att hon kan saker och ting.

Pinja igen hade bra kontakt med sin mamma emedan den anonyma berättarens kontakt till sina föräldrar var dålig. I Pinjas fall var de tillsammans med sin mamma som Pinja kom in på ett hem för att bli drogfri, här var tilliten till socialvården dålig, man litade inte på att Pinja skulle få rätt hjälp. Den anonyma berättaren föräldrar trodde inte på att deras barn fått hjälp, de litade inte på henne, det ledde till att berättaren själv tog kontakt med sin handledare för att komma bort från föräldrarna.

Punahilkka litade inte på socialvården eller handledarna, hon var bitter av att vara på barnskyddsenshet, hon var bitter fortfarande när hon flyttat därifrån. Hennes liv var att kämpa sig framför att hålla sig drogfri.

Barnen vill ha en trygghet i de vardagliga, de vill inte bli flyttade till olika barnskyddsensheter. En annan sak som är otryggt i barnens liv är att socialarbetaren som har ansvar över barnet byts ofta även att barnen sällan har kontakt med deras socialarbetare, endast via handledaren. Att barnen har rätt till att vara delaktig i de som berör deras liv vet via att de har, men även här visar det att barnen upplever att man inte lyssnar till deras önskemål. Det som framkommit om erfarenheten på en barnskyddsenshet varierade. Positiva med barnskyddsensheter var tak över huvud, mat att äta, kläder, kompisar, handledare som var trevliga och brydde sig. Det fanns även åsikter som alldeles för strikt, ingen bryr sig eller straffades i onödan. Punahilkkas erfarenhet av barnskyddsensheter är till stort sett samma som Pinjas och den anonyma berättaren.

Min andra frågeställning var hurudan var kvaliteten på barnskyddsensheter? Här kom även varierande svar. Både Pinja och den anonyma berättaren har både bra och dålig erfarenhet av barnskyddsensheter. Kritiken som visade sig var mest problematisk vara att de blev

förflyttade ofta till nya ställen. Pinja rymde eftersom hon inte ville bli flyttad till en ny enhet igen. Den anonyma berättaren menade att man inte lyssnade eller försökte hitta orsaken till att hen mådde dåligt. Men det sista skolhemmet hen var placerad på gav inte upp, här söktes problemen man såg även barnet i hen. Kvaliteten varierade på vilken enhet barnen varit hur delaktiga de fått vara när det gällde deras vård. De praktiska fungerade nog, barnen fick mat, kläder, gick i skola, hade eget rum, hobbyn kunde barnen ha, de blev skjutsade till sina kompisar eller till hobbyer. Det som kritiserades mest var att handledarna eller socialvårdaren inte lyssnade på dem, barnens åsikter tillfrågades men åsikterna blev ändå inte alltid beaktade i verkligheten. Punahilkka kritiserade nästan allt om kvalitet på barnskydds-enhet. Punahilkka menade att handledarna var våldsamma mot barnen, inte lyssnade, hon skrev även till olika myndigheter om hur hon och de andra barnen blivit behandlade.

22 Avslutning

När ett barn blivit placerad och fått vård utom hemmet är orsaken att barnet ska få en trygg uppväxt. Vården ska ordnas på ett sådant sätt att även barnet blir hörd och man respekterar barnets önskan. Vården ska inte ordnas med tvång, den ska ordnas tillsammans med barnet, föräldern samt med myndigheter. För att lyckas med det görs en klientplan i samförstånd och som eftersträvas så vården ska lyckas. Om ett barn mår bra kan återvända till sin familj och känna sig trygg i framtiden, så kan en placering ha en positiv effekt. Kunde allt detta ha varit bättre i Punahilkkas, Pinjas och den anonyma berättarens fall, om man gjort en barnskyddsanmälan tidigare? Eller om den anonyma berättaren hade haft en lärare i skolan som hade förstått att det här barnet hade inlärningssvårigheter och därför gjorde uppror. Alternativt att man redan från början försökt att söka efter orsaken och lösningar till problemen.

Kvaliteten på en barnskydds-enhet hade kunnat vara bättre, man kunde ha försökt hitta en lösning på problemen, socialarbetaren kunde ha träffat barnen oftare för att höra deras åsikt. Kvaliteten på en barnskydds-enhet ska ses över med jämna mellanrum, man kan göra egenkontroller och de ska enligt Valvira finnas i det dagliga arbetet (STM. u.å.).

Vad jag kommit fram till i min undersökning och av barnskyddet tidigare och nu är att socialvården hade svårt att lösa problemen eller hitta orsaken till att barn mådde dåligt. Hade orsaken hittats kunde kvaliteten på vården varit bättre, ungdomen hade kunnat lita på socialvården och erfarenheten av att bo på en barnskydds-enhet varit bättre. Ett barn som fått vård utom hemmet och placerad på en enhet, fick nog omvårdnad, mat och trygghet på sitt sätt. Den rätta kunskapen till att söka orsaken till att ett barn mådde dåligt fanns inte. Barnen som berättat om sitt liv på en barnskydds-enhet har varit många gånger likadana, när det blev problem förflyttades barnet till en annan enhet. Nu har jag ju endast några barns åsikter i min undersökning, det kunde vara intressant att göra en ny undersökning där man intervjuar socialvårdare och deras erfarenhet av barnskyddet. Detta för att kunna få ett perspektiv från socialvårdarna synvinkel om kvaliteten i en barnskydds-enhet.

Kvaliteten hade varit till stor del bra, men flera klienter pratade om otrygghet när de blev flyttade till olika enheter. En klient som varit på samma enhet under hela sin placering utom hemmet var nöjdare med kvaliteten, då kunde de även ha bra relation till sin handledare.

Erfarenheten hade på så sätt varit mycket varierande, men det som framkom i alla undersökta personers önskemål var att bli godkända som de är. Att bli hörda, att man skulle se barnet och kunna lösa problemen.

För att få barnen att må bra på barnskyddsenheter eller att få hjälp hemma, kunde vara att det finns tillräckligt med personal och socialvårdare som har tid att ta sig an barnet och familjen. Viktigt för barnen är också att personalen är samma inte byts ut för ofta. Professionell kunskap, skolning och kurser för personalen. Lyssna, vara lyhörd, ha tålamod, söka efter orsaken till att barnet mår dåligt. Hjälp i tid för familjen. På så sätt får man kvaliteten bättre om ett barn får vård på en barnskyddsenhet. Kvaliteten hålls bra när socialvårdaren vet sin uppgift och tar hänsyn till barnets åsikter, respektera familjen och barnet.

23 Källförteckning

Barnhemmen i Grankulla del 1/2. (28.4-18.5.2015). Hämtat från <https://www.kaunisgrani.fi/2015/04/barnhemmen-i-grankulla-del-12/> den 1.12.2022.

Barnskyddslagen 13.4.2007/417. Hämtat från Finlex [Barnskyddslag 417/2007 - Uppdaterad lagstiftning - FINLEX ®](#) den 5.12.2022.

Hirvonen, E. & Hurskainen, J. (2019). *Minä jaksan tämän päivän: Tarinoita lastensuojelusta*. Werner Söderström Osakeyhtiö.

Historia (u.å). Hämtat från <https://www.bensow.fi/sv/om/historia/> den 26.10.2022.

Hurtig lastenkoti (u.å). Hämtat från <https://hurtiginlastenkoti.fi/> den 1.2.2022.

Institutet för hälsa och välfärd (14.1.2022) Barnskydd. Hämtat från <https://thl.fi/sv/web/barn-unga-och-familjer/social-och-halsovardstjanster/barnskydd> den 25.10.2022

Institutet för hälsa och välfärd (10.1.2023) Handbok för barnskyddet, eftervård. Hämtat från https://thl.fi/sv/web/handbok-for-barnskyddet/arbetsprocesser/eftervard#vad_ar_eftervard den 28.1.2023.

Institutet för hälsa och välfärd (8.10.2020) Omhändertagande. Hämtat från <https://thl.fi/sv/web/handbok-for-barnskyddet/arbetsprocesser/omhandertagande> den 26.10.2022.

Institutet för hälsa och välfärd (u.å). Omhändertagna 13-17 åringar under året 2015 -2021, % av befolkningen i samma ålder, flickor och pojkar, figur 1. Hämtat från Sotkanet [Resultat i grafisk form - Statistik- och indikatorbanken Sotkanet.fi](#) den 16.12.2022.

Institutet för hälsa och välfärd (u.å). Omhändertagna 13-17 åringar under året 2015 -2021, % av befolkningen i samma ålder, pojkar, figur 2. Hämtat från Sotkanet [Resultat i grafisk form - Statistik- och indikatorbanken Sotkanet.fi](#) den 16.12.2022.

Institutet för hälsa och välfärd (u.å). Omhändertagna 13-17 åringar under året 2015 -2021, % av befolkningen i samma ålder, kvinnor, figur 3. Hämtat från Sotkanet [Resultat i grafisk form - Statistik- och indikatorbanken Sotkanet.fi](#) den 16.12.2022.

Institutet för hälsa och välfärd (u.å). Omhändertagna 13-17 åringar under året 2010 -2021, % av befolkningen i samma ålder, män och kvinnor, figur 4. Hämtat från Sotkanet [Resultat i grafisk form - Statistik- och indikatorbanken Sotkanet.fi](#) den 16.12.2022.

Institutet för hälsa och välfärd (u.å). Omhändertagna 13-17 åringar under året 2000 -2021, % av befolkningen i samma ålder, män och kvinnor, figur 5. Hämtat från Sotkanet [Resultat i grafisk form - Statistik- och indikatorbanken Sotkanet.fi](#) den 16.12.2022.

Institutet för hälsa och välfärd (u.å). Omhändertagna 13-17 åringar under året 2000 -2021, % av befolkningen i samma ålder, män och kvinnor, Österbottens välfärdsområde och hela

landet 2015 – 2021. figur 6. Hämtat från Sotkanet Resultat i grafisk form - Statistik- och indikatorbanken Sotkanet.fi den 16.12.2022.

Krävande särskilt stöd – ett erfarenhetsperspektiv (VIP-webbseminarium). (1.10.2020). Hämtat från Krävande särskilt stöd – ett erfarenhetsperspektiv (VIP-webbseminarium) – Vaativan erityisen tuen verkosto (vip-verkosto.fi) den 10.1.2023.

Laakso, R. (2019) *Ne näki musta*: Huostassa olevien lasten hyvinvointi ja sijaishuoltoon liittyvät kokemukset. PunaMusta Oy. Helsinki.

Lag24 (9.5.2021) Vad är egentligen en fosterfamilj? Hämtat från <https://laki24.fi/se/vad-ar-egentligen-en-fosterfamilj/> den 22.2.2023.

Lastensuojelu.info. (u.å) Vård utom hemmet. Hämtat från www.lastensuojelu.info/sv/tjanster-for-barnfamiljer/hur-genomfors-omhandertagande-i-praktiken/ den 26.10.2022

Punahilkka, osa 1: ”Kaikki ajattelivat, että mä oon vaan tyhmä lapsi” (17.11.2020). Hämtat från Jakso 1: Punahilkka, osa 1: “Kaikki ajattelivat, että mä oon vaan tyhmä lapsi” | Huostassa | Yle Areena – podcastit den 24.4.2023.

Punahilkka, osa 2: ”Mulla on ollut vaan niin paha olo, päihteet olivat pakotie” (17.11.2020). Hämtat från Jakso 2: Punahilkka, osa 2: “Mulla on ollut vaan niin paha olo, päihteet olivat pakotie” | Huostassa | Yle Areena – podcastit den 24.4.2023.

Reinikainen, S. (2009). *Nuorisokodista maailmalle*: kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja aikuisiässä selviytymisestä. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 224. Yliopistopaino, Helsinki.

Social- och hälsovårdsministeriet (u.å) Barnskydd. Hämtat från Barnskydd - Social- och hälsovårdsministeriet (stm.fi) den 25.11.2022

Social- och hälsovårdsministeriet (u.å) Frågor och svar om barnskyddet i Finland. Hur många barn placeras och omhändertas i Finland. Hämtat från Frågor och svar om barnskyddet i Finland - Social- och hälsovårdsministeriet (stm.fi) den 26.10.2022

Social- och hälsovårdsministeriet (7.8.2020) Kvalitetsrekommendation för barnskyddet. Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2020:22. Hämtat från https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162373/STM_2020_22.pdf den 23.1.2023.

Social- och hälsovårdsministeriet (u.å) Missförhållanden, vanvård och våld utom hemmet inom barnskyddet. Hämtat från <https://stm.fi/sv/olagenheter-inom-barnskyddets-ersattande-varld> den 25.10.2022.

Social- och hälsovårdsministeriet (30.9.2016) Missförhållanden och vanvård av barn inom barnskyddets vård utom hemmet 1937–1983. Hämtat från Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 20011:x (valtioneuvosto.fi) den 25.10.2022.

Social- och hälsovårdsministeriet (7.10.2021) År 2022 ska en socialarbetare inom barnskyddet ansvara för högst 35 barn. Hämtat från År 2022 ska en socialarbetare inom barnskyddet ansvara för högst 35 barn - Social- och hälsovårdsministeriet (stm.fi) den 26.10.2022.

Tillstånd- och tillsynsverket för social- och hälsovården (u.å) Barnskyddets goda kvalitet och tryggnad av placerade barns grundläggande rättigheter. Hämtat från Barnskyddets goda kvalitet och tryggnad av placerade barns grundläggande rättigheter (valvira.fi) den 22.3.2023

VIP (u.å). Nätverket för krävande särskilt stöd. Hämtat från Nätverket för krävande särskilt stöd – Vaativan erityisen tuen verkosto (vip-verkosto.fi) den 23.2.2023.

Vuonokari E. De finska krigsbarnens historia (08,2017). Transporten med namnlapp om halsen. Hämtat från Vuonokari_Krigsbarn.pdf (arkisto.org) den 2.12.2022.

Yle (1.12.2021) Suomessa on huostaanotettuja lapsia, joiden sijoituspaikka vaihtuu kymmeniä kertoja. Pinjan, 18, tarina: ”*Musta tuntuu, että se pallottelu on jättänyt jälkiä*” Hämtat från <https://yle.fi/uutiset/3-12195095> den 13.12.2022.